

Därför tror vindkraftsbolagen att de ska blåsa omkull

Fokus den 13 maj 2025

Just nu går larm från vindkraftsbolagen. De tvingas stundtals betala höga avgifter när det blåser mer eller mindre än prognosticerat. Några företag fruktar till och med att de måste lägga ned.

I grunden handlar det om att kraftsystemet i varje ögonblick måste vara balanserat. Det måste tillföras exakt så mycket el som konsumenterna förbrukar. Varken mer eller mindre.

”Balanskraften” som behövs för utjämningen upphandlas på en särskild marknad. Eftersom de väderberoende kraftslagets produktion varierar kan de avgifter de måste betala för balanskraften bli kännbara. Justeringar i elmarknadens regelverk har bidragit till höjda balansavgifter.

Den 29 oktober 2024 infördes flödesbaserad kapacitetsberäkning på Nordens spotmarknad. Den nya metoden har möjliggjort en ökad överföringsförmåga i det svenska elnätet.

Den ökade överföringsförmågan gäller på spotmarknaden. Det finns dock mindre nätkapacitet kvar om obalanser skulle uppstå efter handeln på spotmarknaden. Balanskraften har i högre grad blivit en elområdesspecifik tjänst. Det innebär att om det blåser oväntat lite i Skåne, kan bristen inte kompenseras genom ökad vattenkraftsproduktion i Norrland – åtminstone inte om ledningarna dit redan är fullt utnyttjade.

Om det är brist på balanskraft i Skåne så kan balanspriserna bli väldigt höga, tiotals kronor per kWh. Flödesbaserad kapacitetsberäkning har minskat prisskillnaderna mellan Nordens elområden på spotmarknaden, men prisskillnaderna har ökat för balanskraften.

Priserna på balanskraft påverkar som sagt främst den produktion som inte är planerbar. Om det blåser oväntat lite i Skåne så får vindkraften betala för den balanskraft som täcker upp för vindkraftens bortfall. Det kan bli en stor förlust om de exempelvis säljer el på spotmarknaden för 50 öre/kWh och därefter får betala en avgift på 10 kr/kWh för den energi som saknas. Vissa vindkraftsbolag menar alltså att de till och med riskerar att gå i konkurs.

Motsvarande problem kan uppstå om vindkraften producerar för mycket. Då behöver balanskraften minska sin produktion, vilket kan bli dyrt på kort varsel. Det kan bli så att priset blir negativt, vilket ger en förlust för vindkraftens överproduktion. De vindkraftverk som har möjlighet att strypa sin egen produktion drabbas inte av det här problemet.

Delvis bör de volatila priserna på balanskraft vara ett övergående problem. Den ökande volatiliteten innebär att det blir mer lönsamt att investera i batterier, och annan flexibilitet, som kan balansera vindkraften. När utbudet av balanskraft ökar så kommer priserna stabiliseras. Samtidigt tar Svenska kraftnät problemet på stort allvar. I mitten av maj förväntas de återkomma med en plan för kortsiktig och långsiktig vidareutveckling av marknaden.

Pär Holmberg